

Dziennik ustaw Państwa

dla

królestw i krajów reprezentowanych w Radzie państwa.

Zeszyt XLII. — Wydany i rozesłany dnia 21 sierpnia 1870.

105.

Rozporządzenie ministra wyznań i oświecenia z dnia 20 sierpnia 1870,

mocą którego wydaje się regulamin szkolny i naukowy dla ogólnych szkół ludowych.

Obowiązuje w krajach reprezentowanych w Radzie państwa, wyjąwszy królestwo Galicyi i Łodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem i markgrabstwo istryjskie.

Na mocy §. 78 ustawy z dnia 14 maja 1869, Dz. u. p. Nr. 62, i po wysłuchaniu krajowych władz szkolnych, uznaję za stosowne wydać prowizorycznie następujący regulamin szkolny i naukowy dla ogólnych szkół ludowych, a to z zastrzeżeniem dalszych rozporządzeń, jakie w miarę doświadczenia i postępu szkół ludowych okażą się potrzebnymi, tudzież uwzględniając tę okoliczność, że poszczególne ustawy krajowe względem szkół ludowych jeszcze nie przysły do skutku.

Rozporządzenie to ma wejść w moc obowiązującą z początkiem roku szkolnego 1870/1.

Stremayr r. w.

Regulamin szkolny i naukowy

dla

ogólnych szkół ludowych.

I. O uczęszczaniu do szkoły.

§. 1. Dla dopilnowania, aby dzieci według przepisu uczęszczały do szkoły, władza szkolna miejscowa, (miejscowa rada szkolna) winna udzielić przewodniczącemu szkoły, na ośm dni przed rozpoczęciem się każdego roku szkolnego, wykaz wszystkich dzieci okręgu szkolnego, obowiązanych uczęszczać do szkoły. Co do konskrybowania i utrzymywania w naczności dzieci, obowiązanych uczęszczać do szkoły, władza szkolna krajowa (krajowa rada szkolna) wyda osobne przepisy.

Obowiązkiem jest rodziców lub ich zastępców, dzieci obowiązane uczęszczać do szkoły przyprowadzić w jednym z ostatnich trzech dni przed rozpoczęciem się roku szkolnego, dla wpisania ich w rejestr dzieci do szkoły uczęszczających (w metrykę szkolną). Uchybiających temi obowiązkowi rodziców lub ich zastępców przewodniczący szkoły wymieni władzy szkolnej miejscowej, w celu przeprowadzenia prawnej czynności urzędowej.

§. 2. Dzieci są obowiązane uczęszczać do szkoły gdy ukończą szósty rok życia. Te, które przy rozpoczęciu się roku szkolnego są w wieku pomiędzy piątym a szóstym rokiem życia, mogą być przyjęte tylko za zezwoleniem władzy szkolnej miejscowej. Pozwolenie to może być udzielone tylko dzieciom fizycznie i umysłowo dojrzałym, i tylko wtedy, jeżeli tym sposobem nie przekroczy się przepisanej liczby uczniów.

§. 3. Żadne dziecko nie może bez powodów usprawiedliwiających opuszczać pewnych godzin lub dni na naukę szkolną przepisanych.

Nieobecność w szkole, w przeciągu ośmiu dni dostatecznie nie usprawiedliwiona, jeżeli jej przyczyna nie jest powszechnie wiadoma, będzie uważana jako nieusprawiedliwiona.

§. 4. Jako słuszne przyczyny usprawiedliwiające uważać należy w szczególności:

- a) chorobę dziecka;
- b) chorobę rodziców lub krewnych, jeżeli jest dowiedzionem, że ci potrzebują koniecznie aby ich dziecko pielęgnowało;
- c) stan powietrza, z powodu którego zdrowie dzieci mogłoby być narażone na niebezpieczeństwo;
- d) drogi trudne do przebycia.

§. 5. Jeżeli przyczyną nieuczęszczania do szkoły jest brak odzienia przy udowodnionem ubóstwie, władza szkolna miejscowa winna postarać się, aby ci, którzy są do tego prawnie obowiązani, natychmiast zaradzili potrzebie.

§. 6. Każdy nauczyciel winien ze swej strony wykazywać nieobecność uczniów i w tym celu codziennie wszelką nieobecność, tak usprawiedliwioną jak i nieusprawiedliwioną zapisywać dokładnie w dzienniku szkolnym. Przewodniczący szkoły przedkłada władzy szkolnej miejscowej wykaz nieobecności uczniów w terminie ustawą do rewizji wyznaczonym. W jaki sposób wykaz ten ma być przedkładanym, wskaże krajowa władza szkolna.

§. 7. Władza szkolna miejscowa ma niezwłocznie zbadać przyczyny nieobecności uczniów, o ile takowe są wątpliwe, i postąpi przeciwko opieszałym rodzicom lub ich zastępcom według przepisów prawnych.

II. 0 wyznaczeniu czasu do nauki.

§. 8. Rok szkolny trwa 46 tygodni. Zazwyczaj zaczyna się pomiędzy 1 września a 1 listopada.

Tam gdzie się znajdują szkoły średnie, nauka w szkołach ludowych rozpoczynać się ma jednocześnie, to jest w czasie dla tamtych do nauki wyznaczonym.

Dla wszystkich innych miejsc, czas rozpoczęcia i zakończenia nauki, wyznacza, z uwzględnieniem stosunków miejscowych i zatrudnienia mieszkańców, władza szkolna powiatowa (powiatowa rada szkolna), która z tych samych względów może także rozdzielić ferye główne, sześciotygodniowe na przeciąg całego roku.

Władza szkolna krajowa może zezwolić na wyjątki od powyższych postanowień co do rozpoczęcia roku szkolnego.

§. 9. Dni feryalne w ciągu roku szkolnego ustanawia krajowa władza szkolna.

§. 10. Nauka szkolna ma odbywać się we wszystkich dniach roku na ferye niewyznaczonych, a tylko w razie nadzwyczajnych okoliczności, władza szkolna miejscowa może wyznaczyć na ferye najwięcej jeszcze trzy dni w przeciągu roku szkolnego.

(Dodatek dla Tyrolu i Vorarlbergu: Ze względu na miejscowe i inne szczególne stosunki, władza szkolna krajowa może pozwolić na czasowe uwolnienie dzieci od obowiązku uczęszczania do szkoły w miesiącach letnich).

§. 11. W szkołach o kilku klasach nauka powinna być zwyczajnie całodniowa, tylko w szkołach jednoklasowych, w wypadku, o którym wspomina §. 45 niniejszego regulaminu, może być zaprowadzona nauka półdniowa.

W skutku uzasadnionych wniosków władzy szkolnej powiatowej, krajowa władza szkolna ma prawo pozwolić wyjątkowo także w innych wypadkach na zaprowadzenie nauki półdniowej.

§. 12. Czas rozpoczęcia i trwania nauki szkolnej w godzinach wcześniejszych lub późniejszych, jak tego rozmaite wymagają okoliczności, wyznacza władza szkolna miejscowa, uwzględniając jednak przepisaną liczbę godzin.

§. 13. Dzieci obowiązane są uczęszczać do szkoły aż do ukończenia czternastego roku życia.

Skrócenie czasu przepisanego na naukę szkolną, (zmniejszenie liczby godzin szkolnych w tygodniu, ograniczenie nauki na półrocze zimowe, zaprowadzenie wykładów wieczornych, lub niecodziennych albo w jaki inny odpowiedni sposób), może być dozwolone po wsiach tylko dla młodzieży w dwóch ostatnich latach nauki szkolnej. Bliższe orzeczenie w tym względzie przysługuje krajowej władzy szkolnej, z uwzględnieniem odnośnych życzeń i wniosków władz szkolnych miejscowych i powiatowych.

(Dodatek dla Gorycyi i Gradyski: W duchu tych postanowień rada szkolna krajowa wyda potrzebne rozporządzenie dla tych okręgów szkolnych, w których na mocy §. 21 ustawy krajowej względem zakładania szkół, dzieci obowiązane są uczęszczać do szkoły tylko aż do ukończenia dwunastego roku życia.

III. O wystąpieniu ze szkoły.

§. 14. Wyszedłszy z obowiązku uczęszczania do szkoły, dzieci, które według zdania przewodnika szkoły (w szkołach o kilku klasach według zdania konferencji nauczycielskiej) nabyły najpotrzebniejszych, przepisanych wiadomości (§. 21, ustęp 2 ustawy państwowej z dnia 14 maja 1869 względem szkół ludowych), i mają być uwolnione od obowiązku uczęszczania do szkoły, otrzymają świadectwo ukończonej nauki, za które nie składa się żadnej opłaty (taksy) pod jakimkolwiek tytułem. Gdyby takowego świadectwa odmówiono, rodzice lub ich zastępcy mają prawo prosić władzę szkolną powiatową o odbycie z uczniem egzaminu.

Świadectwo ukończonej nauki otrzymają także te dzieci, którym władza szkolna powiatowa, na mocy §. 21, ustępu 3 ustawy państwowej o szkołach ludowych, pozwoliła opuścić szkołę przed upływem lat obowiązujących.

§. 15. Dzieci, które nie uzyskają świadectwa ukończonej nauki obowiązane są uczęszczać do szkoły nawet po upływie lat obowiązujących.

Dzieci których stan umysłowy lub fizyczny po wyjściu z obowiązku uczęszczania do szkoły dowodnie okazuje, iż nie można się spodziewać aby cel szkoły ludowej osiągnęły, otrzymają świadectwo odbytej nauki, w którym wyraźnie odwołać się należy na niniejszy paragraf regulaminu szkolnego i naukowego.

§. 16. Dzieci pobierające naukę w domu, lub w zakładzie prywatnym któremu nie przysługują prawa instytutu publicznego, kończąc wiek obowiązujący do szkoły, winny poddać się egzaminowi w szkole publicznej, i wykazać się z tego władzy szkolnej powiatowej okręgu szkolnego w którym są konskrybowane (§. 1).

Za egzamin składa się takse w kwocie pięć złotych waluty austriackiej, którą egzaminatorowie i przewodniczący szkoły rozdziela pomiędzy siebie w równych częściach. W razie udowodnionego ubóstwa władza szkolna bezpośrednio przełożona nad szkołą, może uwolnić od tej taksy całkiem lub częściowo.

§. 17. Od obowiązku uzyskania świadectwa ukończonej nauki wyjętymi są dzieci które w wspomnianym przeciągu czasu uczęszczają do wyższej szkoły, jakoteż podlegające ułomnościom umysłowym lub ciężkim cielesnym, a które z tego powodu ustawa uwalnia czasowo lub nazawsze od obowiązku uczęszczania do szkoły publicznej.

§. 18. Świadectwo ukończonej nauki wystawia przewodniczący szkoły, w szkołach zaś o kilku klasach podpisuje takowe także nauczyciel najwyższej klasy.

Nazwiska dzieci wychodzących ze szkoły zapisują się w księdze którą władza szkolna miejscowa przechowuje, a zarazem notuje się wyjście ze szkoły w metryce szkolnej.

§. 19. W świadectwach ukończonej nauki wystawionych dla dzieci które uczęszczały do publicznej szkoły ludowej wyrazić należy prócz dokładnego rodoskazu ucznia:

- a) jak długo uczeń uczęszczał do szkoły;
- b) sąd o moralnem zachowaniu się i pilności wychodzącego ze szkoły;
- c) sąd o jego biegłości w poszczególnych przedmiotach naukowych;
- d) oświadczenie, że wymaganiom ustawy zostało zadosyć uczynionem i uczeń na tej zasadzie jest uwolnionym od obowiązku uczęszczania do szkoły.

W świadectwach uczniów prywatnych (§. 16) odpada wyszczególnienie jak długo uczeń uczęszczał do szkoły, tudzież sąd wspomniany pod b).

§. 20. Pilność w uczęszczaniu do szkoły klasyfikuje się słowami: bardzo pilnie, pilnie, mniej pilnie, niedbale; zachowanie moralne: zupełnie odpowiednie, odpowiednie, mniej odpowiednie; postęp w poszczególnych przedmiotach naukowych: bardzo dobrze, dobrze, miernie, niedostatecznie.

IV. 0 karności szkolnej.

§. 21. Wychowanie młodzieży ma na celu kształcenie otwartych, szlachetnych charakterów. Dla osiągnięcia tego celu nauczyciel powinien nieustannie mieć na względzie prawdziwie moralne zachowanie się młodzieży, budzić zamiłowanie obowiązków, jakoteż uczucie honoru, ducha społeczeńskiego, uczucia ludzkości, i miłości ojczyzny. Może i powinien używać w tym celu wszelkich środków, prawnie pozwolonych i przez pedagogię zaleconych.

§. 22. W szczególności należy nakłaniać każdego ucznia do schludności i porządku, do ścisłego posłuszeństwa i przyzwoitego zachowania się.

Schludność odnosi się nietylko do ciała i odzieży, lecz także do środków naukowych, sprzętów szkolnych, izby szkolnej i innych miejsc w domu szkolnym.

Dzieci których powierzchowność w skutek chorobliwego stanu wznieca obrzydzenie, lub których obecność w szkole każe się obawiać rozpowszechnienia choroby zaraźliwej, należy wydalic z szkoły i nieprzypuszczać dopóki ta przeszkoda nie będzie usunięta.

§. 23. Uczniowie powinni przychodzić do szkoły w czasie właściwym i nie wolno im oddalać się z izby szkolnej bez pozwolenia nauczyciela.

Po upływie pierwszych dwóch godzin nauki w którejkolwiek połowie dnia następuje pauza 15 minut trwająca, podczas której, jeżeli okoliczności są po temu, uczniowie mogą

oddalać się z izby szkolnej za pozwoleniem nauczyciela, klasami lub oddziałami. Zamiast tego, gdzie, lub gdy oddalenie się z izby szkolnej jest niemożliwym, można zaprowadzić ćwiczenia gymnastyczne według zasad gymnastyki domowej.

Dla dzieci dwóch najniższych klas wieku następuje pauza pięciominutowa już po pierwszej godzinie nauki.

§. 24. W zastosowaniu środków wychowawczych, szczególny wzgląd mieć należy na właściwości dziecka. W żadnym razie kary nie powinny szkodzić moralnemu uczuciu dziecka, ani jego zdrowiu. Kara cielesna jest bezwarunkowo wykluczona ze szkoły.

Jako środki karności służą w ogóle pochwała, nagroda z dodaniem premii w końcu roku; z drugiej strony przestroga, upomnienie, stanie w ławce lub przed ławkami, zatrzymanie w klasie pod odpowiednim dozorem (zawiadomiwszy o tem rodziców jeżeli można), stawienie dziecka przed konferencyą nauczycieli (w szkołach jednoklasowych przed przewodniczącym miejscowej władzy szkolnej), nakoniec czasowe wydalenie.

Ostatnią karę może zarządzić władza szkolna miejscowa na wniosek przewodniczącego szkoły (w szkołach o kilku klasach na wniosek konferencyi nauczycielskiej) tylko w wypadkach wyjątkowych, jeżeli pobyt dziecka w szkole zagraża w wysokim stopniu moralności współuczniów.

Co się tyczy dzieci wykluczonych ze szkoły wchodzą w zastosowanie postanowienia §. 20 ustawy państwowej o szkołach ludowych.

§. 25. Nauczyciel powinien mieć wzgląd także na zachowanie się dzieci po za szkołą, o ile może zwracać na to uwagę.

W razie samowolnej nieobecności dzieci w szkole należy zawiadomić natychmiast rodziców aby zaradzili złemu.

V. O obowiązkach nauczycieli.

§. 26. Nauczyciel obowiązany jest pełnić sumiennie ważny swój urząd, wykonywać ściśle wszelkie postanowienia ustaw i rozporządzeń, jakoteż polecenia władz zwierzchnich, wstrzymywać się od wszelkiego nadużywania szkoły, tudzież swego względem tejże stanowiska do agitacyi politycznych, narodowościowych lub wyznaniowych, i mieć czujne oko na wszystkie dzieci jego pieczy powierzone.

W szkołach przy których jest kilku nauczycieli powinni ci zgodą swoją i wzajemnym szacunkiem jednać sobie zaufanie powszechne, dla przyczyniania się tym sposobem do dobra i podniesienia szkoły. Przewodniczącemu szkoły winni drudzy nauczyciele w sprawach urzędowych ściśle posłuszeństwo.

§. 27. Nauczycielowi nie wolno poruczać dzieciom do szkoły uczęszczającym czynności niedających się pogodzić z karnością szkolną, lub niezostających w żadnym związku z celem nauki.

§. 28. Wymierzając kary, nauczyciel powinien ciągle mieć przed oczyma swój obowiązek i swoją odpowiedzialność moralną. Środków do karania powinien używać oszczędnie i z wyrachowaniem.

§. 29. Nauczyciel powinien ile możności popierać potrzebny dla dobra nauki i wychowania stosunek z domem rodzicielskim i zgodne jego współdziałanie. W szczególności jeżeli uczniowie po kilkakrotnie przeciwko prawom szkolnym wykroczyli, winien porozumieć się z rodzicami lub ich zastępcami jakich środków karnych w przyszłości użyć wypadnie.

Nauczyciel baczyć powinien aby lokalności i sprzęty szkolne były zawsze czysto utrzymane; nadto nie powinien lokalności szkolnych w sposób ich przeznaczeniu przeciwny ani sam używać, ani tego komu innemu pozwalać.

Za uszkodzenia skutkiem swawoli będące, odpowiada sprawca. Ile razy okaże się potrzeba reperacyi lub pomnożenia sprzętów szkolnych, przewodniczący winien udać się o zarządzenie do władzy szkolnej miejscowej, a jeżeli ta nie zaradzi, do władzy szkolnej powiatowej.

§. 30. W szkołach jednoklasowych nauczyciel powinien przybywać do izby szkolnej na kwadrans przed rozpoczęciem nauki, zaczynać i kończyć naukę ściśle w godzinach wyznaczonych. W szkołach o kilku klasach konferencya nauczycieli zarządzi co potrzeba względem nadzoru nauczycielskiego nad dziećmi przed rozpoczęciem nauki. Bez legalnego uprawnienia, żaden nauczyciel nie może nauki przerywać, zawieszać lub skracać, i żadnych zgoła zmian przedsiębrać w czasie na naukę wyznaczonym.

W razie słabości, należy wcześniej zawiadomić, w szkołach jednoklasowych władzę szkolną miejscową, w szkołach o kilku klasach, przewodniczącego szkoły.

§. 31. Urlop do trzech dni w szkołach jednoklasowych może udzielić władza szkolna miejscowa, w szkołach o kilku klasach przewodniczący szkoły, o czym za każdym razem należy zawiadomić władzę szkolną powiatową. Dłuższy urlop tylko władza szkolna powiatowa udzielić może,

§. 32. Jeżeli nauczyciel chce złożyć posadę nauczycielską, natenczas, wyjąwszy gdyby był przeniesionym na inną posadę nauczycielską, winien podać prośbę o uwolnienie do władzy szkolnej miejscowej przynajmniej na kwartał pierwszej.

Jeżeli nauczyciel chce ustąpić przed końcem roku szkolnego, potrzebnem jest do tego pozwolenie krajowej władzy szkolnej.

W żadnym razie nauczyciel nie może upuszczać swojej posady w szkole dopóki stosownie do przepisów nie zostanie uwolnionym.

§. 33. W każdej szkole przewodniczący tejże jest odpowiedzialnym za utrzymanie w porządku ksiąg urzędowych jakie mogą być potrzebne, tudzież aktów, jako to: kroniki szkolnej, metryki szkolnej, dzienników i katalogów, księgi z wykazami tygodniowemi wziętych przedmiotów, protokołów konferencyi, spisu książek gratysowych otrzymanych i rozdanych itd. On także powinien przechowywać pieczęć urzędową. On prowadzi dokładny inwentarz posiadanych środków naukowych i sprzętów szkolnych, z końcem każdego roku szkolnego wyszczególnia ile w ciągu roku przybyło i wykaz ten przedkłada w odpisie władzy szkolnej miejscowej nadmienając oraz co jeszcze nabyć potrzeba.

Do inwentarza szkolnego należy także ustawa szkolna tudzież wychodzące rozporządzenia i przepisy dla szkół ludowych.

Wszystkie książki i akta powinny być uporządkowane według lat i przechowywane w archiwie szkolnem; w razie zmiany osób oddając je następcy urzędowemu, spisać należy protokół.

§. 34. Przewodniczący szkoły ma nadzór nad wewnętrznymi sprawami szkoły i niemi kieruje. W szczególności jego jest obowiązkiem mieć staranie aby ustawa szkolna była ściśle wykonywana.

O ile mu czas pozwoli powinien uczęszczać na godziny swoich współnauczycieli i współnauczycielek, i starać się o usunięcie nieporządków i nadużyć jeżeliby się zdarzały. Zmierającym do tego celu rozporządzeniom przewodniczącego, powinni nauczyciele być posłuszni. Jeżeli który z nauczycieli postrzeże, iż jakieś rozporządzenie tego rodzaju sprzeciwia się ustawie albo regulaminowi szkolnemu, lub szkodzi dobru szkoły, ma prawo a nawet obowiązek oznajmić o tem powiatowej władzy szkolnej.

§. 35. Zażalenia i życzenia z poza obrębu szkoły oznajmia przewodniczący szkoły odnośnym nauczycielom. Gdyby sprawa mogła stać się szkodliwą dla szkoły, powinien donieść o niej władzy szkolnej miejscowej.

§. 36. W razie przeszkodzenia którego z nauczycieli w szkołach o kilku klasach, przewodniczący powinien mieć staranie o dalszy tok nauki, gdy zaś można przewidywać że przeszkodzenie dłuższy czas trwać będzie, zawiadomia o tem powiatową władzę szkolną.

W szkołach jednoklasowych przewodniczący władzy szkolnej miejscowej zawiadamia natychmiast władzę szkolną powiatową.

VI. O konferencyi nauczycielskiej.

§. 37. W szkołach posiadających więcej sił nauczycielskich przewodniczący szkoły zwołuje regularnie co miesiąc konferencyę nauczycielską, odbywać się mającą w czasie nie przeznaczonym na naukę. Konferencyę nadzwyczajną zwołuje ile razy sam uzna naglącą potrzebę, lub gdy to dwóch członków ciała nauczycielskiego zaproponuje.

Członkami konferencyi są wszyscy nauczyciele, nauczyciele niżsi i pomocnicy. Ci ostatni mają głos uchwalający tylko wtedy gdy chodzi wyłącznie o przedmiot którego uczą albo o ich uczniów; w innych razach mają tylko głos doradczy.

§. 38. Celem konferencyi nauczycielskich w ogólności jest, aby nauczyciele mogli się porozumieć co do zasad nauki, karności i urządzeń szkolnych, tudzież co do stanu nauki, moralnego zachowania się uczniów i postępu dzieci, dalej celem ich jest osiągnięcie niezbędnej w każdej szkole zgodności i wspólności postępowania ze strony nauczycieli.

Na konferencyi nauczycielskiej mają być także rozbierane i uchwalane cele klas, które ze względu na miejscowe stosunki potrzebują zmiany, tudzież przeprowadzenie ogólnego planu naukowego, tok nauki dla każdego przedmiotu przez wszystkie klasy ściśle przestrzegać się mający, nareszcie zasady karności i kary cięższe wymierzać się mające. Jeżeli zajdzie potrzeba odstąpienia od przepisów powszechnych ustanowionych dla szkół ludowych w ogólności konferencya winna przedłożyć uchwały swoje za pośrednictwem powiatowej władzy szkolnej, władzy szkolnej krajowej do rozstrzygnięcia.

§. 39. Na konferencyi prezyduje przewodniczący szkoły a w razie jego nieobecności nauczyciel, którego on sam do tego wyznaczy. Jeżeli nie wyznaczy nikogo, natenczas przewodniczącym konferencyi będzie najstarszy w służbie.

Wszyscy członkowie ciała nauczycielskiego obowiązani są znajdować się na posiedzeniach; w razie przeszkody trzeba przewodniczącego zawiadomić. Członkowie konferencyi nauczycielskiej prowadzą po kolei protokół rozpraw, zawierający postawione wnioski i powzięte uchwały, który ma być przez wszystkich obecnych podpisany i złożony w archiwum.

§. 40. Uchwały zapadają prostą większością głosów, w razie równości głosów rozstrzyga głos prezydującego.

Członkowie mają prawo składać wota oddzielne i w danym razie żądać przesłania protokołu do władzy szkolnej powiatowej.

Przewodniczącemu przysługuje prawo wstrzymać wykonanie powziętej uchwały jeżeli takowa według jego zdania sprzeciwia się ustawie lub jest szkodliwą dla dobra szkoły. W tym razie jednak powinien postarać się natychmiast o rozstrzygnięcie władzy szkolnej powiatowej.

Każdy członek ciała nauczycielskiego obowiązany jest wypełniać ściśle w swoim zakresie działania uchwały powzięte na konferencyi nauczycielskiej.

VII. Podział klas.

§. 41. Szkoły ludowe przybierają nazwę od liczby klas, przy czem jednak nie liczą się klasy równorzędne; tak jest szkoła ludowa jednoklasowa, o dwóch klasach itd.

§. 42. Stósownie do liczby sił nauczycielskich uczniowie są albo wszyscy łącznie w jednej klasie, albo podzieleni na kilka klas.

Każda klasa, w której znajdują się dzieci rozmaitych stopni wieku i wykształcenia, rozpada się na kilka oddziałów.

§. 43. W szkołach o kilku klasach liczą się klasy od dołu do góry i nazywają się pierwsza, druga, trzecia klasa itd.

W podobny sposób przybierają nazwę rozmaite oddziały poszczególnych klas.

§. 44. Uczniowie dzielą się na klasy lub oddziały według stopnia swoich wiadomości, przyczem i wiek ich także odpowiednio uwzględniać należy.

Chłopców i dziewczęta po ukończeniu dwunastego roku życia należy, o ile to jest możebnem, uczyć oddzielnie. W szkołach o czterech i więcej klasach rozdział ten bezwzględnie przeprowadzonym być powinien.

§. 45. W szkołach jednoklasowych, jeżeli uczniów jest przeszło pięćdziesięciu, można ich podzielić na dwie grupy, z których każda w innej porze dnia naukę pobierać będzie. Wspólnie z grupą niższych stopni wieku uczyć się mają dziewczęta dwóch ostatnich stopni wieku.

§. 46. W szkołach o kilku klasach podział dzieci na klasy i oddziały stosownie do zachodzących okoliczności przedsięwzięcie ciało nauczycielskie (konferencya nauczycielska) i zaraz na początku roku szkolnego zawiadamia o tem władzę szkolną powiatową, za pośrednictwem władzy szkolnej miejscowej.

§. 47. W ciągu pierwszych lat czterech dzieci uczą się w szkole najmniej 18 a najwięcej 24 godzin tygodniowo, w następnych czterech latach nauki szkolnej zazwyczaj (§. 13) najmniej 24 a najwięcej 28 godzin.

W szkołach jednoklasowych w których nauka jest półdniowa, pierwsza grupa ma 12, druga 18 godzin tygodniowo.

§. 48. Przenoszenie dzień z jednej klasy do drugiej, tudzież w klasie z jednego oddziału do drugiego następuje zazwyczaj z końcem roku szkolnego.

Dzieci wyjątkowo w ciągu roku szkolnego przyjęte umieści przewodniczący szkoły na podstawie odbytego z nimi egzaminu w tej klasie lub tym oddziale, który nabytym już wiadomościom odpowiada.

§. 49. Jeżeli w klasie są uczniowie rozmaitego wieku, skutkiem czego potrzebnem jest ugrupowanie na oddziały, nauczyciel powinien starać się o odpowiednie celowi zatrudnienie oddziałów których bezpośrednio nie naucza. Stósownie zarządzane używanie uczniów do powtarzania z drugimi i przerabiania działów nauki już wykładanych przez nauczyciela, nie jest wykluczone jeżeli się odbywa w obecności i pod nadzorem nauczyciela w ten sposób, że jest tylko pomocą w nauczaniu pośredniem.

VIII. O zakresie nauki.

§. 50. Ustanowienie materiału dla nauki religii pozostawia się władzy kościelnej z utrzymaniem w mocy wydanych w tym względzie postanowień prawnych (§. 5 ustawy państwowej o szkołach ludowych); dopóki to nie nastąpi, trzymać się należy dotychczasowej praktyki.

Rozporządzenia władzy kościelnej względem ćwiczeń religijnych oznajmi władza szkolna powiatowa przewodniczącemu szkoły za pośrednictwem władzy szkolnej miejscowej. Gdyby co do rozmiarów tych ćwiczeń zachodziło nieporozumienie między władzą szkolną powiatową a władzą kościelną, natenczas władza szkolna krajowa w tym względzie rozstrzygnie.

Jest obowiązkiem szkoły aby przy ćwiczeniach religijnych zaprowadzonych w myśl §. 5 ustawy państwowej o szkołach ludowych, nauczyciele odnośnych wyznań nadzorowali uczniów pod względem dyscyplinarnym.

§. 51. Zakres nauki języka ma być następujący: Dokładne rozumienie tego co drudzy udzielają w języku ojczystym, zdolność ustnego i pisemnego wyrażania się poprawnie i płynnie; biegłość w czytaniu z czuciem tak drukowanego jak pisanego i dokładne rozumienie tego co się czyta, tak pod względem treści, jak i pod względem związku poszczególnych części. Przytem starać się należy o zaostrenie daru postrzegania, o jasność myśli i wzmocnienie pamięci.

Nauka języka zostaje w związku z nauką poglądu.

Ta zaczyna się oglądaniem, zgłębianiem i opisywaniem najbardziej znajomych przedmiotów w szkole, w domu i w otoczeniu. Od pierwszego początku szczególną zwracać należy uwagę na poprawność i dokładność w mówieniu, tudzież czystą wymowę.

Z uczniami wyższych stopni ćwiczenia te dalej prowadzić i rozszerzać należy. To, co w naturze i życiu jest dziecku bliskiem i zapomocą książki do czytania staje się zbliznem, ma być na drodze poglądu udzielonem.

Dla uczniów niższych stopni z nauką poglądu łączyć się mają formalne ćwiczenia w mówieniu, przyczem należy ich zapoznać z najważniejszymi formami słów. Gramatyki teoretycznej nie należy użyć jako osobnego przedmiotu, lecz w tych ćwiczeniach ma się ją pomieścić.

W nauce czytania uczniowie niższych stopni powinni dojść do czytania wyraźnie, z biegłością mechaniczną i odpowiednio myśli.

Ćwiczenia pisemne z uczniami niższych stopni ograniczają się na przyswojeniu pewnej wprawy w odpisywaniu metodycznie kierowanem słów i zdań. Ćwiczenia pisemne mają także i ten cel, aby uczeń trwale sobie przyswoił formy języka używane w ćwiczeniach gramatycznych. Przy wszelkich ćwiczeniach pisemnych szczególną zwracać należy baczość na ortografię i interpunkcję.

Tak samo wciągnięcie uczniów średnich i wyższych stopni aby czytali poprawnie co do dźwięku i myśli, wprawnie i w sposób okazujący iż rzecz rozumieją, należy także do najważniejszych zadań nauki języka.

Formalne ćwiczenia gramatyczne, które mają się odbywać ustnie i pisemnie obejmują dla uczniów tych stopni poznanie form zdania prostego, poznanie głównych i pobocznych części zdania, odmianę słów i słoworód.

Koniec nauki języka stanowi gramatyczne rozpatrywanie zdania w rozmaitych jego formach.

Ćwiczenia pisemne uczniów średnich stopni obejmują wypracowania na wzór powiastek lub opisów czytanych i mówionych. Uczniowie wyższych stopni wypracowywać mają listy i kompozycje według podanych pomysłów, odpowiednich pojęciu uczniów, i obznajomić ich należy z formą i własnościami najważniejszych układów pisemnych, potrzebnych w życiu obywatelskiem.

Ćwiczenia w deklamowaniu z pamięci wzorów prozy i poezji których jednak zrozumienie starannie wprzód ułatwić należy, mają być przedsiębrane z uczniami wszystkich stopni.

(Postanowienia dodatkowe dla Tyrolu, Czech, Morawii, Szląska, Styryi, Karyntyi, Krainy, Bukowiny, Dalmacyi, Tryestu i Gorycyi z Gradyšką :

Dla szkół, w których drugi język krajowy wchodzi w naukę (§. 6 ustawy państwowej o szkołach ludowych), władza szkolna krajowa wyda bliższe rozporządzenia co do zakresu tej nauki i jej przeprowadzenia.

§. 52. Zakresem nauki rachunków jest: oparte na poglądzie zgłębienie pojęcia liczb i stósunku liczb o ile takowe wchodzą w zakres życia zwyczajnego. Wprawa w rozwiązywaniu ustnie i pisemnie zadań rachunkowych zdarzających się w życiu praktycznym. Jeżeli osiągnięcie wprawy mechanicznej jest jednym z głównych zadań, którego przy nauce rachunków nie można spuszczać z oka, to z drugiej strony ogólne wykształcenie umysłowe, jako cel także uwzględniać należy.

Z uczniami wszystkich stopni odbywać trzeba ćwiczenia rachunkowe ustne i pisemne w odpowiednim związku.

Uczniowie niższych stopni powinni nauczyć się wszystkich głównych działań arytmetycznych z liczbami od 1 do 100.

Dla uczniów średnich stopni następują ćwiczenia z większymi liczbami. Dalej ułatwia się im poznanie systemu dziesiętnego liczb, i ćwiczy ich w rachowaniu liczbami wielorakimi i ułamkami dziesiętnymi.

Uczniów wyższych stopni ćwiczyć należy w rachowaniu ułamkami zwyczajnymi, następnie unaoecznić system miar, wag i monet krajowych i francuskich, i zastosować rachunki do potrzeb życia praktycznego.

Odpowiednio stosunkom miejscowym i przyszłemu powołaniu uczniów mają być głównie uwzględniane rachunki gospodarskie, przemysłowe lub proste kupieckie. Dziewczęta należy ćwiczyć szczególnie w rachunkach jakie zdarzają się w gospodarstwie domowym.

§. 53. Zadaniem nauki rysunku i nauki o figurach geometrycznych jest kształcić oko i rękę uczniów i wpoić im silnie jasne pojęcie i różnicę kształtów i rozmiarów; wprawa w przedstawieniu liniami proporcji przestrzeni, rysowanie przedmiotów ograniczonych płaszczyznami jakoteż liniami prostymi i krzywymi, zręczność w rysowaniu z natury prostych przedmiotów. Wybór przedmiotów do rysowania powinien odpowiadać potrzebom życia praktycznego.

Uczniowie niższych stopni rysują przedmioty proste podług wzorów nakreślonych na tablicy szkolnej. Dla uczniów średnich i wyższych stopni udziela się naukę rysunku w związku z nauką o figurach geometrycznych, wprawiając uczniów najprzód w kreśleniu odnośnych figur. Zdolniejszych uczniów należy ćwiczyć w rysowaniu prostszych ornamentów, planów i map. Oznaczenie jak daleko ma się dojść z nauką rysunków tak w ogóle jak w każdej klasie w szczególności, zostawia się nauczycielowi; winien on jednak zwrócić także należyłą uwagę na potrzeby dziewcząt pod względem nauki rysunku.

Nauka o figurach geometrycznych przeznaczona jest dla uczniów średnich i wyższych stopni. Poznać powinni: kąt, trójkąty, czworokąty i wielokąty, koło, elipsę, wielościan, ostrosłup, walec, ostrokągi i kulę. Obliczanie powierzchni i objętości kończy naukę.

§. 54. W zakresie nauki pisania leży: Wprawa w wyraźnym, szybkim i ile możności ładnym pisaniu językiem wykładowym, a względnie drugim językiem krajowym, w szkołach niemieckich także literami łacińskimi.

Od początku należy przyzwyczajać uczniów, aby wszystko co piszą, nie tylko pięknie, lecz także ortograficznie, poprawnie i dokładnie pisali.

Naukę pisania należy od początku wprowadzić w ścisły związek z innymi przedmiotami szkolnymi.

§. 55. Nauka przedmiotów realnych ma na celu najważniejsze wiadomości z nauk przyrodniczych, geografii i historii. Tu trzymać się należy tej zasady, że dla uczniów niższych i średnich stopni nauka ta łączy się z elementarzem i książkami do czytania, a dopiero uczniom wyższych stopni ma być wykładana oddzielnie.

§. 56. Nauka historii naturalnej powinna wzbudzić w uczniach zajęci: się naturą i przywiązanie do niej, obznajomić ich z najpowszechniejszymi ciałami przyrody, wdrożyć ich

do bystrego i dokładnego postuzogania, tudzież do opisywania cech przedmiotów wziętych pod oględziny. Szczególnie zwracać należy uwagę na przyrodę krajową, w szkołach zaś wiejskich na przedmioty przyrody odnoszące się do rolnictwa, (gospodarstwa polowego, ogrodnictwa, sadownictwa, kultury kwiatów, jedwabnictwa, pszczelnictwa i hodowli bydła). O ile to jest możebnem należy opierać naukę na oglądaniu samychże rzeczywistych ciał przyrody, gdy zaś to niewystareza, używać rycin. Obznajomienie uczniów z systemem historii naturalnej nie jest zadaniem ogólnej szkoły ludowej.

Dla uczniów niższych stopni nauka historii naturalnej łączy się z nauką poglądu. Potrzeba obznajomić dzieci z pewną liczbą najważniejszych zwierząt i roślin ojczystych. Z tem należy połączyć odpowiednio naukę o ochronie zwierząt i roślin.

Dla uczniów średnich stopni książka do czytania służy za podstawę do nauki historii naturalnej.

W wyższych klasach wiadomości już przyswojone, mają być rozszerzane. Ciała odznaczające się charakterystyką pomiędzy najważniejszymi grupami wszystkich trzech królestw, mianowicie zaś ciała, które użytecznością lub szkodliwością, szerokiem zastosowaniem w rzemiosłach i sztukach lub wywieraniem przeważnego wpływu, odznaczają się w gospodarstwie przyrody, przedewszystkiem uwzględnione być powinny. Tu należy dalej nieco dokładniejsza znajomość człowieka, i wykład najważniejszych działów nauki o zachowaniu zdrowia.

Naukę historii naturalnej dopełnia najodpowiedniej ogród szkolny urządzony stósownie do miejsca i pór roku.

§. 57. Nauka fizyki ma na celu ułatwić poznanie i rozumienie najważniejszych zjawisk przyrody. Punkt wyjścia stanowią zjawiska przyrody i proste eksperymenta. Uczniom niższych stopni mówi się o najważniejszych zjawiskach przyrody przy nauce poglądu. Dla uczniów średnich stopni książka do czytania służy za podstawę, a samo czytanie nastęrcza sposobność omawiania i objaśniania powtarzających się najeczęściej zjawisk przyrody, tu należą: przybywanie i ubywanie ciepła (termometr), ciąg powietrza, ciśnienie powietrza (barometr, pompa), wiatr, rosa, szron, mgła, chmury, deszcz, śnieg, lód, palenie, ogrzewanie pomieszczeń.

Z uczniami wyższych stopni trzeba przejść wybór rozmaitych działów fizyki z uwzględnieniem ich pojęcia i starać się aby materyał ten dokładnie zrozumieli. Do wykładu fizyki przydać należy z chemii to, co jest koniecznie potrzebnem do zrozumienia najpospolitszych procesów chemicznych w życiu domowem, w rolnictwie i przemyśle.

§. 58. Zadaniem nauki geografii i historii jest aby z jednej strony zapomocą obznajomienia uczniów z ziemią ojczystą i najważniejszymi przejściami Austrii i jej mieszkańców, wzbudzić w nich miłość ku swojej prowincyi i monarchii tudzież przywiązanie do cesarza i dynastyi, z drugiej zaś strony aby zapomocą zarysów nauki o świecie rozszerzyć widnokrąg umysłowy i uszlachetnić serce.

W zakresie nauki geografii leży: Przeglądowa znajomość fizycznych i topicznych, etnograficznych i politycznych stósunków prowincyi i monarchii, najważniejsze wiadomości o Europie i innych częściach świata z wyjaśnieniem właściwości ziemi; rozumienie pospolitych zjawisk, będących skutkiem kształtu, położenia i ruchu ziemi. Jako punkt wyjścia w tej nauce służy rozwijający się zwolna przed oczyma uczniów plan ich miejsca zamieszkania i jego okolicy; zarazem należy prowadzić uczniów powoli do dokładnego zrozumienia mapy.

Do zakresu nauki historii należy: Znajomość historii miejsca zamieszkania, prowincyi i monarchii tudzież najważniejszych wiadomości z historii powszechnej, mianowicie tych wypadków, które zostają w bliskim związku z historią ojczystą, lub

wywarły ważny wpływ na rozwój ludzkości. Naukę tę, udziela się uczniom niższych stopni łącznie przy używaniu książek do czytania, a uczniom średnich stopni przy nauce geografii, głównie w formie biografii. W ostatnich latach nauczyciel powinien się starać o powtórzenie, zebranie w całość i chronologicznie uporządkowanie głównych ustępów tego, czego się uczniowie nauczyli.

W końcu należy obznajmić uczniów z głównymi zasadami konstytucyi ojezyskiej.

§. 59. Zadaniem nauki śpiewu jest obudzić zmysł muzyczny, dopomóc do wykształcenia dzieci pod względem estetycznym i uczuciowym i ożywić uczucie patrio-tyczne. W pierwszych latach ćwiczy się uczniów w śpiewaniu podług słuchu: głównym celem jest wyrobienie głosu i słuchu muzycznego. Uczniom wyższych stopni trzeba udzielać naukę śpiewu na zasadzie systemu nót. Pewną liczbę dobrych pieśni ludowych, które tak eo się tyczy tekstu jak i melodyi mogą i w przyszłości mieć wartość dla uczniów, należy wpajać im w pamięć.

§. 60. Ćwiczenia ciała mają głównie służyć do tego, aby młodzież rozwijając się, nabierała za ich pomocą siły, zręczności, pewności siebie, odwagi i zmysłu porządku, a zarazem przyczyniać się do utrzymania świeżości ciała i umysłu. Tu należą ćwiczenia na komendę i wolne, gry gymnastyczne, a dla uczniów wyższych stopni, ćwiczenia z przyrządami, jeżeli się takowe znajdują. Ze względu na płeć ćwiczenia ciała powinny być po części inne dla chłopców, a inne dla dziewcząt.

§. 61. Jeżeli władza szkolna miejscowa życzy sobie aby oprócz wymienionych przedmiotów jeszcze inne weszły w zakres nauk udzielanych w szkole ludowej, rozstrzygnie o tem władza szkolna krajowa. Odnośna jednak nauka może mieć miejsce tylko w zwyczajnych godzinach szkolnych.

§. 62. Poszczególne przedmioty naukowe nie powinny występować bez związku ze sobą, lecz wszystkie mają być uważane jako jednolity materiał służący do kształcenia uczniów, należy je zatem traktować we wzajemnym ze sobą związku.

Dla przedmiotów naukowych, w szkole ludowej udzielanych, nie przepisuje się żadnej określonej metody.

Nadzorcy szkolni powiatowi i krajowi mają jednak czuwać nad tem, aby unikano doświadczenia rozmaitych metod. Nauczycieli winni przyswoić sobie metody uznane w umiejętności i praktyce a przyjęte przez konferencyę nauczycielską.

§. 63. W każdym powiecie rzeczą jest powiatowej konferencyi nauczycielskiej ustanowić plan nauki w granicach przepisów prawnych, a gdy krajowa władza szkolna poda do wiadomości plany normalne, także z uwzględnieniem takowych i rozdzielić materiał naukowy na rozmaite klasy i oddziały. Przytem należy uwzględnić odpowiednio rozmaite kategorie szkół ludowych. Uchwały należy przedłożyć władzy szkolnej powiatowej do zatwierdzenia.

Plany nauk dla szkół praktycznych połączonych z zakładami do kształcenia nauczycieli ustanawiają ciała nauczycielskie tych zakładów i przekładają je do zatwierdzenia władzy szkolnej krajowej.

Każdy nauczyciel winien spełnić żądania ustanowione tym sposobem dla każdej klasy i każdego oddziału i za dotrzymanie zakresu klas i oddziałów jest odpowiedzialny nadzorcym władzom szkolnym.

Tak konferencye nauczycielskie jak i władze szkolne powinny pamiętać że ustanowione w §§. 51 do 60 zakresy nauki uważane są obecnie jako najszersze, które w ogólnej szkole ludowej osiągnięte być mają, takowe zatem w myśl §. 3 ustawy państwowej o szkołach ludowych mogą być w szkołach dwu- i jednoklasowych według potrzeby ścieśnione.

§. 64. Rozkład godzin proponuje w szkołach jednoklasowych nauczyciel, w szkołach o kilku klasach konferencya nauczycielska, poczem przedkłada się go władzy szkolnej po-

wiatowej, (w szkołach praktycznych przy zakładach do kształcenia nauczycieli władzy szkolnej krajowej) do zatwierdzenia.

Zatwierdzone rozkłady godzin powinny być w odnośnych izbach szkolnych wywieszone w miejscu widocznem.

IX. O egzaminach i świadectwach.

§. 65. Z końcem każdego roku szkolnego mogą się odbywać według zdania miejscowej władzy szkolnej, egzamina publiczne. Głównym ich celem jest obznajnić rodziców z działalnością szkoły i w szerszych kołach gminy szkolnej wzmocnić żywy dla spraw szkolnych współudział. Władza szkolna miejscowa winna porozumieć się z przewodniczącym szkoły co do sposobu i czasu odbycia egzaminu publicznego i donieść o tem władzy szkolnej powiatowej, która w czasie właściwym wyznaczy dzień egzaminu i ustanowi osobę do przewodniczenia temuż.

Zamiast egzaminów rocznych lub w związku z nimi mogą odbywać się uroczystości szkolne.

§. 66. Wydawanie świadectw w ogólnych szkołach ludowych ograniczyć należy na świadectwa ukończonej i odbytej nauki wspomniane w oddziale III niniejszego regulaminu szkolnego. Dopóki trwa obowiązek uczęszczania do szkoły, świadectwo szkolne (świadectwo uczęszczania), może być wystawione tylko na uzasadnioną prośbę rodziców lub ich zastępców; na takim świadectwie cel jego wyraźnie wymienionym być powinien.

O moralnem zachowaniu się i postępach dzieci należy jednak zawiadamiać rodziców lub ich zastępców pisemnie, cztery razy w ciągu każdego roku szkolnego (zawiadomienia szkolne).

§. 67. Te zawiadomienia szkolne powinny zawierać zdanie o uczęszczaniu do szkoły, zachowaniu się moralnem i postępach ucznia, a to słowami przepisanemi w §. 20.

§. 68. Rodzice obowiązani są stwierdzić podpisem, iż otrzymali od nauczyciela zawiadomienie szkolne. Gdyby tego potwierdzenia odmawiano, nauczyciel zażąda pomocy władzy szkolnej miejscowej.

§. 69. Egzamina z uczniami prywatnymi, dopóki ci znajdują się w wieku obowiązującym uczęszczać do szkoły, mogą być przedsiębrane w każdej publicznej szkole ludowej, tylko wyjątkowo, na uzasadnione żądanie rodziców lub ich zastępców; w wystawić się mającym świadectwie cel jego za każdym razem wyraźnie wymienionym być powinien.

Co do taksy egzaminacyjnej obowiązuje postanowienie zawarte w §. 16.

X. O środkach do uczenia i do uczenia się.

§. 70. Każda szkoła powinna być zupełnie zaopatrzona w potrzebne środki do uczenia i do uczenia się służące. Względem dostarczenia tychże przewodniczący szkoły winien zwrócić się do władzy, ustawą do tego powołanej.

§. 71. W każdej szkole powinny się znajdować według potrzeby przynajmniej następujące środki do uczenia:

- a) przyrządy do pierwszej nauki czytania;
- b) przyrząd unaoczniający do pierwszej nauki rachunków;
- c) ryciny do nauki poglądu;
- d) glob;
- e) po jednej mapie ściennej półkuli ziemskich, kraju rodzinnego, monarchii austriacko-węgierskiej i Palestyny;

- f) wzory do nauki rysunku;
- g) mały zbiór przedmiotów przyrody krajowej i prostych aparatów fizycznych;
- h) biblioteka szkolna.

§. 72. Środki do uczenia się które konferencya nauczycielska przeznaczy dla każdej klasy lub oddziału, powinny znajdować się w rękach wszystkich uczniów.

Oprócz potrzebnych książek szkolnych każde dziecko uczęszczające do szkoły powinno posiadać tabliczkę do pisania, a uczniowie wyższych stopni zeszyty do pisania i do rysunków według polecenia nauczyciela.

Książek szkolnych i innych środków naukowych powinni dzieciom dostarczyć rodzice lub ich zastępcy, w razie zaś udowodnionego ich ubóstwa, osoby do tego na mocy ustawy obowiązane.

XI. O szkołach robót ręcznych kobiecych i gospodarstwa domowego.

§. 73. W ogólnych szkołach ludowych koniecznymi przedmiotami naukowymi dla dziewcząt są ręczne roboty kobiece i nauka gospodarstwa domowego.

Władze szkolne powiatowe powinny zatem na wniosek lub po wysłuchaniu władz szkolnych miejscowych urządzić szkoły robót albo połączone z szkołami ludowymi albo od nich oddzielone.

W samoistnych szkołach dla dziewcząt, szkoła robót powinna zawsze stanowić osobny oddział.

Nauka w takowych powinna być udzielana poza obrębem czasu szkole ludowej w §. 47 na naukę wyznaczonego, przynajmniej przez sześć miesięcy w roku szkolnym.

§. 74. Liczbę godzin nauki w tygodniu wyznaczy władza szkolna powiatowa.

§. 75. Nauczycielka może nauczać najwięcej 40 uczennic jednocześnie. W razie większej liczby uczenie trzeba urządzić oddziały równorzędne.

§. 76. Władza szkolna powiatowa oznacza od którego kursu rocznego szkoły ludowej ma się rozpocząć naukę.

§. 77. Na żądanie rodziców lub ich zastępców władza szkolna miejscowa może udzielić uwolnienie od uczęszczania do szkoły robót, tym dziewczętom, których stosunki spodziewać się każą, że potrzebną tę naukę otrzymają na innej drodze.

§. 78. Nauka robót ręcznych ma obejmować:

Szycie, przedewszystkiem białe;

Cérowanie, tak pończoch, jak i wszelkich innych materyi;

Znaczenie bielizny;

Przykrawanie wszelkich robót do szycia w szkole wykonywanych.

Przedewszystkiem powinno być uwzględniane to, co jest niezbędnem w gospodarstwie obywatelskiem; roboty sztuczne dopiero wtedy mogą być udzielane, gdy uczennice nabędą potrzebnej wprawy w zwykłych robotach kobiecych.

Życzenia rodziców co się tyczy robót o tyle tylko mogą być uwzględniane, o ile się to nie sprzeciwia porządkowi szkolnemu i regulaminowi.

§. 79. Nauka gospodarstwa domowego ma obejmować:

- a) Wiadomości o materyach do pracy używanych, mianowicie co się tyczy ich pochodzenia, przyrządzenia i ceny;
- b) wiadomości o najważniejszych artykułach żywności, ich zakupnie i użyciu;
- c) wiadomości o pracy ręcznej, jej rozmaitych rodzajach i rozlicznem zastosowaniu;
- d) wiadomości o narzędziach i sprzętach potrzebnych w gospodarstwie domowym;
- e) wiadomości o pomieszkaniu ludzi i pielęgnowaniu chorych.

Przedmioty należące do zakresu nauki gospodarstwa domowego rozdzielić należy na wyższe kursa szkoły.

§. 80. Uczennice powinny przynosić z sobą narzędzia i materiały potrzebne do nauki. Jeżeli tego zaniedbują, należy skłonić rodziców lub ich zastępców za pośrednictwem władzy szkolnej miejscowej, aby dostarczyli czego niedostaje. Jeżeli zaś rodzice lub ich zastępcy nieuczynią zadosyć wezwaniu, władza szkolna miejscowa ma postarać się o zakupno na ich koszt.

Dla ubogich dostarczą co potrzeba osoby prawnie do tego obowiązane.

§. 81. Władzy szkolnej miejscowej wolno poruczyć komitetowi kobiecemu z grona członków gminy bezpośredni nadzór nad szkołą robót kobiecych.

Zadaniem tego komitetu będzie odwiedzać zakład od czasu do czasu i władzy szkolnej miejscowej przedkładać wnioski mające na celu podniesienie szkoły.

§. 82. Względem uczęszczania do szkoły robót, uwalniania uczennic, karności szkolnej, obowiązków nauczycielek, egzaminów i świadectw, obowiązują w ogólności postanowienia przepisane dla szkół ludowych. Jeżeli szkoła robót jest połączona ze szkołą ludową, natenczas ma brać udział w egzaminie rocznym lub uroczystości szkolnej, przyczem roboty ręczne uczennic powinny być wystawiane, aby je każdy mógł obejrzeć. Podobnież świadectwa takich szkół robót wydają się łącznie z świadectwami szkoły ludowej.

Postanowienie końcowe.

§. 83. Formularze rozmaitych pism urzędowych (metryk szkolnych, dzienników, katalogów, świadectw, zawiadomień szkolnych itd.) przepisuje szkołom władza szkolna krajowa i udziela potrzebne w tym względzie instrukcje.

